

Syntesrapport för tre förstudier – Förbättrade planeringsunderlag för kust- och havsplanering

För både nationell och lokal havsplanering behövs planeringsunderlag som återger vilken betydelse kulturvärden och rekreationsvärden har i den fysiska planeringen. Dessa underlag behöver utvecklas och samordnas mellan länen, för användning i en strategisk plan på övergripande nivå.

Syftet med den här skriften är dels att sammanfatta och utgöra en introduktion till läsningen av förstudierna samt att väga samman bilden av möjligheten till synergieffekter om fortsatt arbete med förbättrade planeringsunderlag för kust- och havsplanering.

Bakgrund

Brister i planeringsunderlag och behov för havsplaneringen har påtalats av kustlänsstyrelser och andra intressenter under samrådsförfarandet i planeringsprocessen. Havs- och vattenmyndigheten, HaV, föreslår i samband med att havsplaneförslagen överlämnas till regeringen, utveckling av planeringsunderlag för kultur och rekreation som regeringsuppdrag till berörda myndigheter. Som förberedelse för sådana uppdrag bör förstudier tas fram. Förstudierna bör bland annat innefatta behovsanalys och metodförslag. Detta beskrivs närmare i dokumentet ”**Havsplanering – syftesbeskrivning för förstudier om utveckling av planeringsunderlag för kultur respektive rekreation**” (2019-11-05 Havs- och vattenmyndigheten)

Landets fjorton kustlänsstyrelser har under 2020 tillsammans sammanställt tre förstudierapporter, med bakgrund i ovan nämnda uppdrag. För att matcha länsstyrelsernas kompetensområden har ”rekreation” av länsstyrelserna delats i friluftsliv och turism. Således har uppdraget resulterat i tre förstudier: **Förstudie friluftsliv i havsplaneringen**, **Förstudie kulturmiljö i havsplaneringen** samt **Förstudie turism i havsplaneringen**, (Dnr: 408-31267-2020 Länsstyrelsen Västra Götaland)

Förstudierna i korthet

Förstudierna föreslår ett flertal konkreta insatser med lite olika fokus.

Det framträdande i **Förstudie kulturmiljö i havsplaneringen**, är ett flertal förslag för staten att ta fram förbättrade underlag samt pekar på behovet av en analys av hur vissa av de nya planeringsunderlagen ska placeras i en lagmässig kontext.

Förstudie friluftsliv i havsplaneringen, ser behov av dels nya statliga planeringsunderlag men även behovet av en vägledning kring de marina perspektiven för den kommunala friluftslivsplaneringen och ett ekonomiskt stöd för att stimulera genomförandet av kommunal friluftslivsplanering.

Förstudie turism i havsplaneringen, föreslår att det fortsatta arbetet som huvudaktivitet består i att ta fram en vägledning som ska kunna användas av alla aktörer som på något sätt arbetar med frågor som berör turismen, kustkommuner, regioner med planeringsansvar, Havs- och vattenmyndigheten och riksintressemyndigheter.

Syntes – de tre förstudierna har viktiga samband

Eftersom många av de här behoven av förbättrade värdebeskrivningar och behov för fysisk planering på statlig, regional och kommunal skala, faktisk sammanfaller med samma platser rent geografiskt, så blir de också svåra att skilja på. Tar man dock tillvara på möjligheten att samordna dessa utvecklade beskrivningar så tror vi att de kan berika varandra och att syntesen kan bli en bättre kust- och havsplanering

De mark- och vattenanvändningsfrågor som förenar förstudierna kan sammanfattas i två punkter. Den första gäller alla viktiga attraktionsvärden och den andra gäller de som dessutom omfattas av riksintresse.

- **Attraktionsvärden sammanfaller**

De platsbundna attraktionsvärden i natur- och kulturmiljön som blir centrala för friluftsliv och kulturmiljö är också centrala för turismen. En god samordning mellan både innehåll och redovisningsformer kan stärka användbarheten i de färdiga underlagen, liksom den kan effektivisera framtagandet av underlagen.

- **Riksintresserevideringar**

Riksintressen för friluftsliv och kulturmiljö enligt MB 3 kap, samt natur- och kulturmiljövärden enligt MB 4 kap är redan identifierade planeringsunderlag med direkt koppling till de tre förstudierna. Rapporterna indikerar att a) en fördjupad tolkning av de befintliga riksintressena, respektive b), förslag till

justeringar av riksintressenas *avgränsning* och *värdebeskrivningar* kan behövas för att riksintressena ska bli ändamålsenliga planeringsunderlag utifrån dagens önskemål om resursutnyttjande.

För den andra punkten framstår avgränsningen av riksintressen i havet som särskilt inkonsekvent i ett nationellt perspektiv, kriterierna varierar uppenbarligen stort mellan olika, relativt likvärdiga, kustdelar. Det är även tydligt att havsbaserad vindkraft inte var aktuell och beaktades när gränserna drogs. Riksintressen för friluftsliv och kulturmiljö, samt hushållningsbestämmelser i miljöbalkens 4 kapitel, har samband när det gäller platsspecifika upplevelsevärden och bör kunna hanteras i en samlad process. Detta gäller både för åtgärder enligt a och b ovan.

Möte med myndigheter

Eftersom förstudierna understryker vikten av samordning och inblandning av riksintressemyndigheter, så bjöd Länsstyrelsen in till ett möte den 10 december 2020. Tillväxtverket, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten hade möjlighet att delta, dock inte Boverket.

Alla deltagande myndigheter ställer sig positiva till det behov av utveckling av planeringsunderlag som förstudierna har identifierat. Samtidigt uppfattar vi att de centrala myndigheterna ger uttryck för behovet av tydliga regeringsuppdrag med tillhörande finansiering för att kunna engagera sig i större omfattning i det fortsatta arbetet.

Myndigheterna har en varierad bild på var de ser sitt fokus ligga, kopplat till förslagen i de tre förstudierna och det fortsatta arbetet:

Naturvårdsverket: Friluftsliv & turism

Tillväxtverket: Regioners besöksnärsarbete och kommunal fysisk planering.

Riksantikvarieämbetet: Friluftsliv, kulturmiljö och turism

Havs-och vattenmyndigheten: Havsplan och kommunal planering, planeringsunderlag för turism och friluftsliv.

Det finns redan nu synpunkter som är av vikt från myndigheterna till förstudierna kring ett eventuellt fortsatt arbete: Tillväxtverket menar att ett utvecklande av vägledning för att arbeta med turism i planering inte behöver invänta en nationell besöksnärsstrategi, såsom föreslås i förstudien. I den befintliga vägledningen för kommunal friluftslivsplanering ser Naturvårdsverket att det finns en möjlighet att tämligen enkelt, vidareutveckla med fördjupningar kring de marina perspektiven på friluftslivet.

Det kvarstår att göra en behovsanalys för att landa i prioriteringar av de olika förslagen som förstudierna presenterar. Länsstyrelsen liksom övriga myndigheter, arbetar utifrån politiskt uppsatta mål för friluftsliv, kulturmiljö och samverkan inom regional utveckling. Målen är i sig svåra att rangordna från Länsstyrelsens befintliga mandat och det behövs en större diskussion kring var i planeringssystemet som behoven av förbättrade underlag är störst.

Nuläge

När denna syntesrapport skrivs i mars 2021 har de fjorton kustlänsstyrelserna fått ett uppdrag att genomföra de åtgärder som föreslås i förstudierapporten för kulturmiljö. Arbetet ska, åtminstone för verksamhetsåret 2021, genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. I praktiken kommer detta arbete att inledas med att värdera det som förslås i rapporten och avgränsa uppgiften så att den kan genomföras med en grupp förutsättningar för 2021 och andra förutsättningar för 2022. Åtgärderna bör bedömas utifrån användbarhet och genomförbarhet av ett antal nyckelspelare innan projektstart.

Rapporten innehåller förslag på sex olika åtgärder, som vid en första betraktelse bör kunna genomföras var och en för sig. Det är samtidigt troligt att en åtgärd såsom *metod för siktlinjeanalyser* skulle vinna på att samordnas med den åtgärd som gäller *riksintressen*.

För Riksantikvarieämbetets del har inget uppdrag riktats direkt mot myndigheten, men av länsstyrelsernas uppdrag framgår indirekt att en medverkan är nödvändig för att uppgifterna ska kunna genomföras. De samordnande länsstyrelserna har inlett en dialog med RAÄ, för att i begränsad omfattning gemensamt genomföra de inledande momenten i genomförandet enligt ovan under våren 2021.

De samordnande länsstyrelserna har en kontinuerlig dialog med Havs- och vattenmyndigheten och den medverkan som är nödvändig från deras sida bör vara möjlig att reglera med löpande insatser efter behov.

För övriga nationella myndigheter som var inbjudna till decembermötet, är ännu inte någon dialog kring vilka behov som föreligger, inledd. De myndigheter som är berörda av de tre förstudierapporterna tillsammans är: RAÄ, Naturvårdsverket, Boverket, Tillväxtverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Avgörande för vilka myndigheter som behöver medverka vid framtagandet av de sex planeringsunderlagen är i vilken mån de perspektiv som redovisas i de två övriga rapporterna ska integreras i produktionsprocessen. Vi vill återigen trycka på de positiva synergieffekter perspektiven från rapporterna för friluftsliv och turism, kan ha om de inkluderas i arbetet med kulturmiljö.

Förutsättningarna för fortsatt arbete kan sammanfattas med denna förteckning över resursvariabler:

- Möjlig medverkan från nationella myndigheter

- Möjlig *expertmedverkan* från kustlänsstyrelser
- Möjligheten att utöver planeringsunderlag för *kulturmiljö* genomföra samverkande åtgärder i inom tema *friluftsliv* respektive *turism*
- Möjligheten till utökade ekonomiska ramar för länsstyrelser och nationella myndigheter för 2022
- Resurser hos kustlänsstyrelserna att genomföra planerade utbildnings- och samverkansåtgärder för att förbereda tillämpningen av de statliga havsplanerna av länsstyrelser och kustkommuner under 2021.

För den samordnande Länsstyrelsen i Kalmar, Västra Götaland och Västernorrland: Robert Dobak, Gunnar Åkerlund, Karin Hermans och Fredrik Bergman